

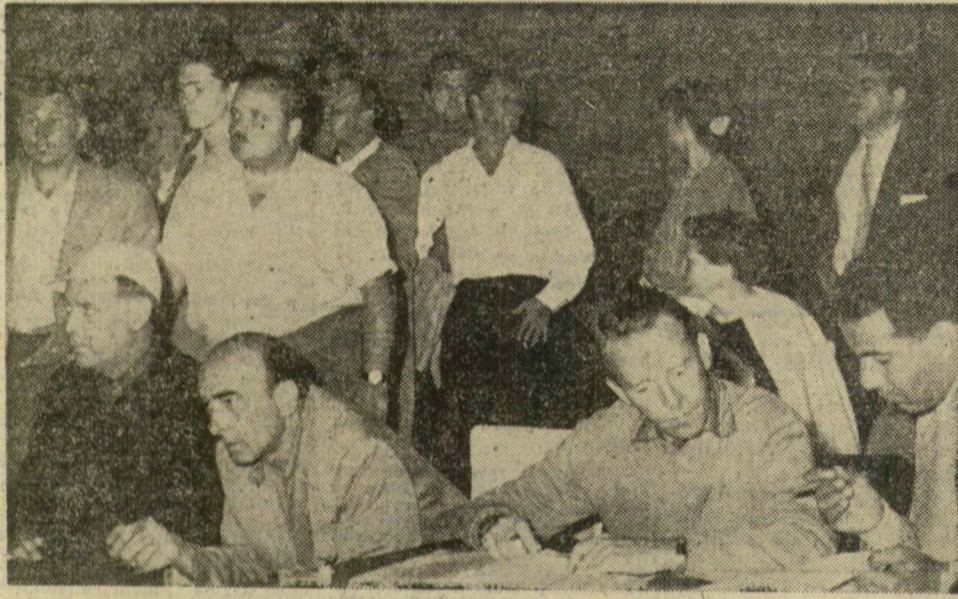
Major Tamás rendez...

Ejszakai riport Az ember tragédiája próbáiról

Sokszor volt úton Az ember tragédiája, tulajdonképpen színpada, a hatalmas, több részből álló lépcsősoros díszletem a Szegedi Szabadtéri Játékok színhelye és a Tömörkény Leánygimnázium között. A lehetőségekhez igazodva ugyanis két helyen, a játékok színpadán és a gimnázium udvarán folytak a próbák. De vagy háromszor mozgatták meg — költözködve a gimnázium udvarára — a nagy méretű díszletet, s a lépcsősorokhoz egy másik lépcsősort is kel-

a színpadon, maga játszik, beállít, magyaráz. Ott él Az ember tragédiája ezer alakjában, a látható és láthatatlan szereplőkben, akiket Madách megrajzolt, vagy csak sejtetett egyetlen színél, erősebb, vagy halványabb kontúrokkal. Poénjeit, egy-egy szólását, vagy elszólását jegyeznie kellene valakinek. A próbákon ugyancsak segédkező arab rendező, Mohamed Kámal Eid, a Budapesti Színház- és Filmművészeti Főiskola harmadéves hallgatója bizonyára jegyzi ezeket is az

frissek akarnak lenni, mint ő. Mögötte van pedig egy nehéz munkában eltöltött színi-évad: rendezés, játék, főiskolai tanítás, s most a Szegedi Szabadtéri Játékok egyik kiemelkedő darabja, Az ember tragédiája rendezése. Mikor pihen? Mikor alszik? — kérdezik, hiszen az éjféltől utána is elhúzódó próbák »végeztével« is olyan frissen szól oda például a párizsi jelenet összes szereplőinek: — Jó lesz, gyerekek, de még egyszer ismétljük!

A rendezői vezérkar figyeli a próba menetét a Tömörkény Leánygimnázium udvarán. Balról jobbra Várkonyi Zoltán és Major Tamás, mellettük és mögöttük munkatársaik

lett emelni a szomszédos kollégium udvarának körkerítése mellett, mert az óriási díszletek nem fértek be a gimnázium kapuján.

A leánygimnázium udvara nem is látott soha lüktetőbb életet, mint amely az ottani utolsó próbanapon, pontosabban próbaestén — éjszakán is volt. A vezérkar — Major Tamás kétszeres Kossuth-díjas, kiváló művész intésére — pontosan 7 órákor elfoglalta helyét az ideiglenesen »emelt« rendezői asztaloknál, s a színpad mögött akkorára mindenki »jelenésre kész« volt. Ezúttal elől, az első szintől volt az indulás, ismételtén csak »civilruhás« angyalokkal, s jelmez nélküli főszereplőkkel. Ez azonban a lényegből, a Szegedi Szabadtéri Játékokra rendezésben és játékfelfogásban már megérett »előadásból« semmit sem vesz el, hiszen már csak az apróbb csiszolnivalók vannak hátra. A pontos gördülésbe azonban Major Tamás bele-beleszólt, a legkisebb hibára is úgy felérez, mint amikor parázs éri az eleven húst.

Asszisztensei, segédrendezői, Bagó László, Makkai Péter — az utóbbi az őszi szezonról —, a Szegedi Nemzeti Színház fiatal rendezője, Bordás Sándor, valamint a főügyelő és a segédügyelők, statisztacsoport-vezetők úgy ismerik már Major Tamást, hogy talán az apjukat sem jobban. Egy-egy megjegyzése, mozdulata, arcjá-tekta annyira szétválaszthatatlan egymástól, hogy a mimikai, akusztikai és vizuális összehatás már külön élmény: Major Tamás rendezése már maga a mű élvezése.

Mintha valamennyi érzékszerve a színpaddal lenne összekötve, olyan gyorsan és pontosan reagál mindenre. A nyugodt, rezzenéstelen arcról senki sem olvasná le, hogy a következő pillanatban egy rosszul ejtett szóra, hatástalan mozdulatra, pillanatnyi kérésre úgy átlénygöl, mintha ő játszana fent a színpadon. S valójában úgy is van, mert a következő másodpercben már javít, vagy utasít, vagy fent

egyéb tanulságok mellett Major Tamás »rendezői iskolájában«.

Emberi arca elválaszthatatlan a művésztől. Ennyi rajongás, tisztelet, baráti érzés ritkán nyilvánul meg egy ember iránt, mint ahogy őt körülveszik a színésztársak a legnagyobbaktól a csak pár szavas szereplőkhöz, valamint a hallgatók, tanítványai és a statisztéria. Ennyi sok emberből a legkisebb gyerekszerplőt is a nevével szólítja, akárcsak a statisztéria legidősebb tagját, az öreg Gerő Aladár bácsit. Mindenkihez kedves, közvetlen, de elég egy szava, hogy meghökkenkentsen vele bárkit, aki nem a rendelkezése szerint cselekszik. A »nem«-et, ezt a komoly és olykor lényegtelen szócskát soha nem ismeri semmiben. Egyszerűen nem létezik számára, vagyis nincs előtte lehetetlen. Már ki sem mondják előtte a nemet semmire, úgyszólván tudják, hogy kár vele fáradni. S ez az örök optimizmusa átragadt már azokra is, akik csak itt ismerték meg Szegeden. S nem árulok el veletlont, hogy ezt az életfelfogását abban is igyekeznek elsajátítani tőle, hogy a hosszú, az éjszakába nyúló próbák után ugyanolyan

S mikor pedig tényleg végeztek, valamikor éjfélt, egy óra körül, a statisztéria nagy örömkialtóval robbant le a színpadról. S Major Tamás ekkor sem szűnt meg rendező lenni: — A londoni jelenetben ezt a hangot kérem, ezt az üdvrivalgást! — mondotta. Más alkalommal pedig megjegyezte az egyik nagy tömegjelenet lassúságára: — Ugy úsznak, mint a halak az akváriumban. Nagy, kirobbanó nevetés kísérette a frappáns hasonlatot, s ez az egyetlen mondata felrázta a már félig alvó, fáradt statisztériát. Ugy fél egy körül hangzott ez el, s utána még egy fél órányi szereplés következett, de már mindenki »ébred«...

★ Az avatlatlan szemét, fület elkerülte volna például a párizsi színben egy tömegjelenet pillanatnyi késése. Az övét azonban nem kerülte el. Olyan frissen, ruganyosan ugrott a tömeg elére, s az újjával fűtyülte túl a nagy hangorkánt a jelenet megismétlésére.

★ Száz arc, száz szín, felsorolhatatlan epizód, apró rajzok, s felejthetetlen élménysorozat születik, amíg »összszegél«, életrekel. Az ember tragédiája egyetlen kéz, sok kézre osztódó vezérlésére.

Lódi Ferenc

A próba egy jelenete a londoni színből, immár a Szegedi Szabadtéri Játékok színpadán

Elutazott Szegedről a szovjet balettegyüttes

A Moszkvai Sztanyislavszkij- és Nyemirovics-Dancsenko Opera- és Balettszínház balettegyüttesét meleg szeretettel búcsúztatták el Szegedtől a városi pártbizottság és a városi tanács képviselői szerdán este a Hungária Szállóban rendezett búcsúvacsorán. A párt és a város vezetői Szeged lakosainak nevében köszönték meg az együttes nagyszerű szereplését a Szegedi Szabadtéri Játékokon.

A szívélyes búcsú után a szovjet balettegyüttes tegnap reggel utazott el Szegedről Budapestre, ahol még több fellépés vár rá. Az együttes egy-egy csoportja vidéki fellépéseken is szerepel.

Fellépés után

E. E. Vlasova, a szovjet balettegyüttes kiváló balerinája a szegedi játékokon ismét maradandó emléket hagyott maga után művészetével. De mint embert is szívembe zártam a közönség. Az egyszerű művész meg is érdemli ezt, mert szerénységének szép bizonyítéka ez a foto is. A baletcipőt, amelyben oly könnyű járni, tancolta Jeanne d'Arc-ot, fellépés után maga javította meg.

A nagy esemény kis történeteiből

Kellemes szellő barangozott este a Dóm tér árkádjai alatt, majd tétován belibbent az emberek közé. A régen várt előadás várakozásteli izgalmát pirult az arcokon, s talán észre sem vették a kíváncsi szelőt, vagy ha igen, örültek neki. Valóban: csodálatos este ígérkezett. Mintha pótolni szeretné a sok esőt és bosszúságot.

Lassan megtelt a nézőtér hatalmas legyezője. Ezernyi tekintet próbált a fényfüggöny mögé lesni, vagy a világitók bástyáit figyelte. A harmadik kiírás után elcsöndesedett minden, kialudtak a lámpák, s a zenekar élén megjelent a karmester. Nyitány.

A nyitány alatt csak nyolc ember nem találta a helyét sem lent, sem fent. Még jó, hogy alattam közép-európai szinten megszólalt a hangszóró, amit ellensúlyozni látszott egy országos szintű hang is, háttérkulcs hollétével. A nyitány végén már majdnem mindent megtudtam. Hogy Klári a fiatal kijutó fiúval maradt utoljára az üzletben és hogy ez nem először fordult elő, mert a múltkor is, amikor rájuk nyitottak..., de a többit már elnyomta a zenekar harsogó códája.

Nem tudnak ezek egy kicsit halkabban játszani?...

I. felvonás szünet.

A hurka-kolbász felirat előtt egy idősebb parasztasszony állt egy fiúval és egy leánnyal. Az izletes eledelt már elfogyasztották, csak a fiú kortyolgatta hideg sörét az alkalmi asztalkára támaszkodva. A két fiatal beszélgetett.

- Gyönyörű! — így a lány.
- Nagyon klassz az a vetítés.
- Jaj, és az a ló. Hogy bejött a színpadra!
- Aha, Cillei alól majdnem kitugrott.
- Biztos rendőrök öltöztek be, azok fogták a lovat.
- Ah! Lovászok voltak.
- Anyukának hogy tetszik? — fordult a lány a mély gondolatokba merült asszonyhoz.
- A néni, aki eddig hallgatott és látszott, hogy valami erősen foglalkoztatja, felnevetett és megigazította fejkendőjét, ünneplés arccal válaszolt.

— Csuda szép! Olyan szépen énekelte László király. Amikor megölték azt a gonosz embert, hogy örültek a lelkeim. Olyan helyesek voltak azokba a cifra miccsodákba! De mondjátok! Tényleg lefejezik azt a szép fiatalembert?

— Le, de csak a harmadik felvonás végén.

Az időse asszony leeresztette tekintetét a földre és nem szólt semmit. Csak amikor már indultak vissza, hallottam, hogy szinte magának, mintha mély gondolatokból ocsúdna fel, így szólt félhangon:

— Milyen kár lesz szegényért.

II. felvonás szünet.

Gőzölgő presszógép előtt két asszony állt, kezükben párolgó feketével.

— ... és el sem képeled drágám, hogy Ferinek milyen nehezen sikerült a Tragédiára jegyet kapni. Tudod, mi csak elő szeretünk ülni. Most is 50 forintos helyünk van. Hol csináltattad ezt a ruhát? Jaj, de cuki, nekem is most készül egy kisestélyi...

A másik asszony szemöldöke alig észrevehetően megrándult, de nem szólt.

— ... de, tudod édes, a másik, rájöttem, öregít. El kellett, hogy adjam. Ica vette meg, tudod, akit az ura megcsal.

— Icának? Hiszen az jóval fiatalabb, mint te.

Most emennek ugrott a pillája, villant a szeme, de mézédeseen folytatta.

— Neki jobban fog állni... Khm... Te X, akinek az a ronda felesége van, kocsi vesz. Hallottad! Hogy egyeseknek mennyi a pénzük...

A feketék időközben elhültek. Gyorsan felhőrpintették. Elmenésben még hallom, ahogy a másik megkérdezte:

— Na, és az előadás, hogy tetszik?

— Ja, az előadás? Nem egy nemtudom-énmicsoda. Láttam már jobbat is. Azok a dobosok, ott a bástyán, soha nem tudtak egyszerre ütni. Jaj, ne haragudj, rohanok, Z-ék mellett ülünk, és Z-né olyan jó pletykákat tud. Majd holnap elmesélem. Pá, drágám!

László eközben halálára készült. Végül még én is megsajnáltam.

M. A.

Epizód a Lechner téren

Gyórból jöttem a gyönyörű szép Szegedre. Igen boldognak érzem magam itt, mert már gyermekkoromban is jártam erre. De azóta nagyon nagyot fejlődött és széppült. Amint sétáltam körbe, beértem a Lechner térre. Igazán mondhatnám, elszmorodtam a látottaktól. Nem akartam a szememnek hinni. Megálltam, és mintha beszéltem volna magamban: ez a szép Szeged? És a belváros egy percre van tőle?

Egyszer csak közvetlen mellettem megmozdult a bokor. Egy csinos, szőke hölgy emelkedett fel.

Köszöntem. Ó nagyon kedves volt, fogadta. Mit csinál itt? — kérdeztem. — Ezek között a szűrés bokrok között mászkál? Hogy össze van karmolva! Hát igazán úgy sajnálta ezeket a kis karrácsonyfákat?

— Ide ültették, de a gaz már egészen megeszi.

Tényleg volt vagy húsz, ha nem több. Egy körül sem volt gaz, mind ki volt gyomlálva. Hát igen, aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet. Tovább kérdezősködtem tőle. Elmondta, hogy sok dolga van. Négy gyerek anyja. Gyermekei közül egy hajóinas, egy katona, két kicsi iskolás. Itt laknak a közzeben. Elmondta, hogy mi lesz ennek a térnek a sorsa, és elbúcsúztam. De itt szeretném megmondani, az újságon keresztül, hogy nagyon szépen köszönöm, hogy olyan jó lelke van, hogy törődik a virágokkal.

Kovács József Győr